

УДК 378.142

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.80.2.32>**Р. В. Слухенська**

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини
Вищого державного навчального закладу України
«Буковинський державний медичний університет»

О. І. Камінська

кандидат філологічних наук,
асистент кафедри сучасних іноземних мов та перекладу
факультету історії, політології та міжнародних відносин
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

К. В. Тулюлюк

кандидат філологічних наук,
асистент кафедри сучасних іноземних мов та перекладу
факультету історії, політології та міжнародних відносин
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

З. Б. Куделько

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри сучасних іноземних мов та перекладу
факультету історії, політології та міжнародних відносин
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Статтю присвячено розгляду нагальних проблем викладання іноземної мови в умовах світової пандемії. Весною 2019 року практично усі навчальні заклади перейшли на дистанційну форму навчання, що стало надзвичайним випробуванням для освітньої системи загалом та кожного закладу зокрема. Дистанційне навчання іноземної мови мало місце ще й до пандемії. З розвитком інформаційних технологій онлайн-навчання стало майже нормою та активно використовується для індивідуального та самостійного видів навчального навантаження поряд з аудиторним, однак ситуація, що склалась, була абсолютно непередбачуваною і потребувала певного часу для налагодження роботи.

У роботі детально проаналізовано недоліки дистанційного навчання, які на практиці стали значно помітні. Можемо виділити такі: відсутність зорового контакту, неможливість енергетичного обміну емоціями та настроєм, уповільнена рефлексія та інтерактивний контакт «викладач—студент—викладач» та інші.

Поряд із цим виділено низку стратегічних моделей, завдяки яким можна адекватно та якісно організувати дистанційне вивчення іноземної мови. Зокрема, вказано на переваги дистанційного навчання: можливості включення до навчального процесу аудіо- та відеоматеріалу без використання додаткових технічних засобів; візуалізація матеріалу за допомогою доступної у ВКЗ на будь-якій платформі функції інтерактивної дошки та демонстрації екрану; використання під час сесії ВКЗ всіх електронних підручників та ресурсних пакетів з іноземної мови, які є у відкритому доступі до глобальної мережі, без копіювання та порушення авторських прав; використання вправ різного рівня для розвитку різних навичок; застосування різних форм роботи та методичних технологій; використання різних видів та форм самостійної роботи; включення в LMS Moodle цифрових опцій та інструментів, які роблять навчання іноземних мов в ЕІОС різноманітним та ефективним.

Окрему увагу в статті зосереджено на проблемі оцінювання студентів в умовах дистанційного навчання. Рекомендовано до змісту електронного курсу для дистанційного навчання включати різні за формою взаємодії між викладачем та студентом методи роботи зі здійсненням наступного проміжного та підсумкового контролю тощо.

Ключові слова: дистанційне навчання, іноземна мова, оцінювання знань, мовна компетенція, пандемія.

Постановка проблеми. Зміни, які внесла світова пандемія, торкнулись абсолютно усіх сфер життя цілої планети. 2020 рік став для всього світу великим випробуванням. Нові шляхи реалізації соціально-економічних завдань довелося шукати

у всіх сферах професійної діяльності, в тому числі освітньої. Практично усі навчальні заклади перейшли на дистанційну форму навчання, що стало надзвичайним випробуванням для освітньої системи загалом та кожного закладу зокрема.

На платформі Moodle у системі Електронного інформаційно-освітнього середовища (далі – ЕІОС) необхідно було створити безліч електронних навчальних курсів (далі – ЕНК) з усіх дисциплін. Виникла необхідність адаптації старих та пошуку нових методів та технологій для навчання іноземних мов у дистанційному режимі.

Дистанційне навчання іноземної мови, безумовно, не є новою тенденцією. З розвитком інформаційних технологій онлайн-навчання стало майже нормою та активно використовується для індивідуального та самостійного видів навчального навантаження поряд з аудиторною, однак ситуація, що склалась, була абсолютно непередбачуваною і потребувала певного часу для налагодження роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми дистанційного навчання були досліджені багатьма авторами. Теоретичні та методичні аспекти дистанційного навчання у вишах розглядали О. Абакумова, Д. Бодненко, А. Густирь, Л. Романишина та ін. Питання основних засад використання комп'ютерних технологій під час дистанційної освіти розроблені в працях Г. Звенігородського, Є. Машбіца, В. Разумовського та ін. Застосування інформаційних технологій для контролю й оцінки студентів проаналізоване в студіях С. Архангельського, С. Ігнатенко, Л. Каменської, М. Корольова, В. Пашкова та ін.

Мета статті – проаналізувати проблемні питання та визначити позитивні й негативні особливості викладання іноземної мови у форматі дистанційного навчання під час світової пандемії.

Виклад основного матеріалу. Технологічні тенденції у сфері освіти, як у викладанні, так і в навчанні, розвиток ІТ-технологій за останні десятиліття вплинули на сферу вищої освіти. Інтернет та комп'ютери стали не просто елементом системи освіти, вони стали найважливішою частиною всієї конструкції, змінили докорінно способи отримання інформації як викладачами, так і студентами, вплинули та створили нові види занять у вищих навчальних закладах. Особливо це стало актуальним, коли світ увійшов у період затяжної пандемії.

Для якісного та безперервного навчання в надзвичайних ситуаціях, таких як пандемія COVID-19, необхідно розробляти та застосовувати технології, що відповідають стандартам вищої освіти та сприяють розвитку всіх необхідних компетенцій. У такий спосіб слід зважити усі позитивні та негативні сторони дистанційного навчання та прагнути використати усі його максимальні можливості.

Розглянемо деякі з недоліків дистанційного навчання: відсутність зорового контакту, який відіграє важливу роль у формуванні комфортного освітнього середовища, створення атмосфери довіри між викладачем та студентом, коли можна

візуально заохотити та мотивувати на іншомовне мовлення не висловлювання; неможливість енергетичного обміну емоціями та настроєм, що є необхідною умовою для побудови безбар'єрного мовного середовища, оскільки саме страх припуститися помилки заважає вільній комунікації іноземною мовою; уповільнені рефлексія та інтерактивний контакт «викладач–студент–викладач», пов'язані з особливостями відеоконференцзв'язку (далі – ВКЗ) та нерівними технічними можливостями серед великих груп студентів; проблеми використання дошки, застосування інтерактивних методів роботи, таких як парна робота, рольова гра, вирішення проблемних ситуацій, коли потрібна вільна безбар'єрна комунікація з партнерами з навчання; технічні складнощі, зумовлені відсутністю чи поганою якістю Інтернету в різних населених пунктах, інших країнах, коли йдеться про іноземних студентів [1].

Отже, нагальною проблемою, яка потребує якісного рішення, для дослідників є також аналіз із подальшим виробленням рекомендацій потреб власне викладачів іноземних мов у вузах у нових умовах, допомога їм у більш професійному освоєнні технологій, методів подачі матеріалу, безперервної роботи у формі онлайн-навчання. Це особливо важливо з тієї причини, що наявні знання зі змісту та прийомів онлайн-навчання у всіх викладачів, котрі вимушено та одночасно виявилися занурені, образно висловлюючись, у вируючий ІТ-океан інформації, яким виявився процес викладання їхнього предмета в нових умовах, показали свою недостатність та непристосованість до сучасних реалій викладання.

В умовах карантину студенти Буковини навчалися онлайн за місцем проживання. Не у всіх населених пунктах був якісний доступ до ЕІОС та ВКЗ [2]. Хтось був просто слухачем і відповідав за допомогою текстових повідомлень у ВКЗ. У когось була повна відсутність змоги працювати онлайн, і вони надсилали фото та аудіо виконаних завдань за допомогою мобільних месенджерів.

Як один із видів освіти дистанційне навчання іноземної мови має багато переваг, серед яких можна виділити такі: можливості включення до навчального процесу аудіо- та відеоматеріалу без використання додаткових технічних засобів; візуалізація матеріалу за допомогою доступної у ВКЗ на будь-якій платформі функції інтерактивної дошки та демонстрації екрану; використання під час сесії ВКЗ всіх електронних підручників та ресурсних пакетів з іноземної мови, які є у відкритому доступі в глобальній мережі, без копіювання та порушення авторських прав; використання вправ різного рівня для розвитку різних навичок; застосування різних форм роботи та методичних технологій; використання різних видів та форм самостійної роботи; включення в LMS Moodle

цифрових опцій та інструментів, які роблять навчання іноземних мов в ЕІОС різноманітним та ефективним.

Варто звернути на специфічну ознаку вивчення іноземної мови: особливістю є структура навчального навантаження, яка включає 70% аудиторної практичної роботи і лише 30% позааудиторної та самостійної роботи. Для якісного навчання іноземної мови в режимі онлайн необхідно розробити комплекс вправ для розвитку навичок говоріння, аудіювання, читання та письма з урахуванням індивідуальних здібностей кожного учасника курсу [3]. Тобто вправи мають бути різного рівня складності та сприйняття.

Важливим моментом у дистанційному навчанні є етап оцінювання. До змісту електронного курсу для дистанційного навчання мають бути включені різні за формою взаємодії між викладачем та студентом методи роботи зі здійсненням наступного проміжного та підсумкового контролю [4]. «Під час планування контрольних заходів викладачеві необхідно звернути увагу на відповідність змісту контролю навчальним цілям. Чітко сформульовані цілі полегшують вибір методів контролю, оскільки дають розуміння того, як студенти можуть продемонструвати їх досягнення. А відсутність чітко сформульованих цілей не спрямовує викладачів та студентів на конкретні результати навчання і не дає змоги ефективно виявляти та оцінювати навчальні досягнення студентів» [5, с. 67].

Продовжуючи тему активізації роботи з різними електронними пристроями, слід зупинитись і на питанні цілеспрямованого їх використання. Наприклад, застосування мобільних телефонів та інших мультимедійних пристроїв для користування словниками, отримання довідкової інформації, у тому числі покращення вимови, поповнення словникового запасу тощо.

Отже, проведення лекції чи семінару у форматі відеоконференції як єдиної форми спілкування зі студентами замало для вирішення завдання з вивчення іноземної мови. Більш того, замало для вирішення цього завдання навчитися робити переклад професійного тексту в Word, відповідати на запитання в цьому форматі, виконувати тести. Навіть навчившись виконувати ці дуже важливі завдання, студенти не стануть фахівцями зі знанням професійної іноземної мови. Вони мають освоїти саме компетенції вільного говоріння, міжособистісного спілкування на професійні теми, вміти вирішувати найважливіші питання, пов'язані з їхньою спеціальністю. Наприклад, виступ у професійному середовищі, вміння знайти відповіді на поставлені професійні питання.

На нашу думку, варто звернути увагу на такі форми роботи, як студентська конференція, круглий стіл, колоквиум і т.д. Їх дуже важливо проводити для виховання та прищеплення подібних

навичок та вмінь. Необхідно і вкрай доцільно у процесі навчання проводити науково-практичні конференції мовою з доповідями, теми та зміст яких буде на високому рівні (викладачеві бажано при цьому залучати до організації конференцій самих студентів).

Найголовніша перевага дистанційного навчання іноземної мови, як свідчить практика, – це безперервний розвиток навичок роботи з інформаційними технологіями у викладача та студентів, удосконалення їх за допомогою створення та використання нових електронних ресурсів та цифрових інструментів, освоєння студентом у процесі навчання універсальних компетенцій. Якщо усі перераховані умови виконувати, то час вимушеного повного та часткового онлайн-навчання несуттєво позначиться на викладанні іноземної мови у ВНЗ, а лише сприятиме вдосконаленню старих методів роботи зі студентами та розвитку нових, адаптуючись до нових соціально-економічних умов.

Висновки і пропозиції. Насамкінець треба сказати, що ми маємо продовжувати дослідження з розвитку та вдосконалення електронного освітнього середовища. Результати вимушеного переходу на дистанційне навчання показали всі його переваги та недоліки. Ми не можемо з точністю прогнозувати ситуацію з новим коронавірусом. Пандемія йде на спад, але все ще продовжується. За даними онлайн-карти поширення коронавірусу «Coronavirus COVID-19 (2019-nCoV)», яка була створена фахівцями Університету Джонса Хопкінса, вірус поширився у 192 країнах, загальна кількість випадків захворювання – 122 416 036, зі смертельним результатом – 2703 125 [6, с. 54]. Уся світова спільнота з надією дивиться в майбутнє і сподівається на припинення пандемії та повернення до нормальної соціально-економічної діяльності. Проте ми маємо врахувати та виправити проблемні зони у всіх сферах життєдіяльності людства і бути готовими до будь-яких надзвичайних ситуацій.

Список використаної літератури:

1. Владимірова Л.П. Дистанционное обучение иностранным языкам. LAP LAMBERT Academic Publishing Deutschland (Германия). 2017. 57 с.
2. Українець І.А. Способы и пути повышения эффективности системы преподавания английского языка в профессиональной деятельности юриста (магистерские программы). *Организация учебной и воспитательной работы в вузе* : сборник статей / под ред.: Грибанская Е.Э., Ивашко М.И., Калужская И.А., Клепальченко И.А., Новикова М.Г. 2018. Вып. 8. С. 449–556.
3. Змиевская Е.В. Учебная деловая игра в организации самостоятельной работы

- студентов педагогических вузов : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Москва, 2003. 169 с.
4. Іванишина В.П., Шевченко Ю.В. Використання проектів у навчанні майбутніх юристів іноземної мови за професійним спрямуванням. *Science and Education a New Dimension*. 2014. Issue 19. С. 52–55.
 5. Кальнік О.П. Особливості контролю навчальних досягнень студентів з іноземної мови в умовах дистанційного навчання *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2021. № 48. Том 4. С. 66–69.
 6. Владимірова Л.П. Дистанционное обучение иностранным языкам. LAP LAMBERT Academic Publishing Deutschland (Германия). 2017. 57 с.

Slukhenska R., Kaminska O., Tulyulyuk K., Kudelko Z. Foreign language teaching in the pandemic

The article is devoted to the urgent problems of teaching a foreign language in a global pandemic. In the spring of 2019, almost all educational institutions switched to distance learning, which was an extraordinary test for the education system in general and each individual institution in particular. Distance learning of a foreign language took place even before the pandemic. With the development of information technology, online learning has become almost the norm and is actively used for individual and independent types of workload along with classroom, but the situation was completely unpredictable and took some time to adjust.

The paper analyzes in detail the shortcomings of distance learning, which in practice have become significantly noticeable. In particular, we can highlight the following: lack of eye contact, inability to exchange energy emotions and moods, slow reflection and interactive contact “teacher-student-teacher” and others.

Along with this, a number of strategic models have been identified, thanks to which it is possible to adequately and qualitatively organize distance learning of a foreign language. In particular, the advantages of distance learning are indicated: the possibility of including audio and video material in the educational process without the use of additional technical means; visualization of the material with the help of the interactive whiteboard and screen demonstration function available in online communication on any platform; use during the SEC session of all electronic textbooks and resource packages on foreign languages that are publicly available on the global network, without copying and infringing copyright; use exercises of different levels to develop different skills; application of various forms of work and methodical technologies; use of different types and forms of independent work; inclusion in the LMS Moodle of digital options and tools that make foreign language learning in the EIU diverse and effective.

Particular attention in the article is focused on the problem of student assessment in terms of distance learning. It is recommended to include in the content of the e-course for distance learning different in the form of interaction between teacher and student methods of work with the implementation of the next intermediate and final control, and so on.

Key words: distance learning, foreign language, knowledge assessment, language competence, pandemic.